

PERSONALIA

Éva Pócs, devetdesetletnica

Éva Pócs je nedvomno ena izmed tistih oseb, za katere je zagotovo mogoče reči, da so leta zgolj številka. Rojena leta 1936 na Madžarskem je letos junija praznovala že svoj devetdeseti rojstni dan, a njena energija, delavnost in produktivnost kljub letom ostajajo skoraj nespremenjene. Kljub nekaterim zdravstvenim tegobam, ki pač pridejo z leti, še vedno piše članke, ureja knjige, predava – in ostaja prav tako mladostnega duha, kot je bila, ko sem jo prvič srečala.

Évo sem spoznala daljnega leta 1998, ko smo skupaj s kolegicami Mojco Ramšak, Natalijo Vrečer in Neno Židov ter kolegom Rajkom Muršičem, tedaj mladimi raziskovalkami in raziskovalci na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete na Univerzi v Ljubljani, organizirali mednarodno konferenco na temo smrti, ki je potekala v Slovenskem etnografskem muzeju (gl. Muršič, 1998; *Etnolog* 9 (1), 1999). Čeprav smo kot uradni jezik konference napovedali angleški jezik, se je po prihodu vseh sodelujočih izkazalo, da bodo slovanski jeziki primernejši – za vse, razen, seveda, za Évo. Kolega Robert Oravec je kot dvojezični govorec sicer prijazno nudil simultano prevajanje v madžarščino in Rajko Muršič prevajanje v angleščino, a marsikdo bi se ob takšni nenapovedani spremembi upravičeno ujezil – vendar ne Éva. Kljub temu da je bila takrat že mednarodno uveljavljena raziskovalka, je skromno ostala na konferenci in poslušala prevode predavanj, ne da bi kakorkoli izrazila svoje nestrinjanje s situacijo, ki zanj zagotovo ni bila ugodna, ali vztrajala pri obljubljeni angleščini. Ko se zdaj oziram nazaj, se mi zdi, da je to njeno ravnanje že takrat razkrivalo njeno skromnost, ki sem jo v različnih situacijah vedno znova opazala tudi pozneje.

Éva Pócs je leta 1960 doštudirala iz madžarske folkloristike, muzeologije in pedagogike na Eötvös Loránd University (ELTE) v Budimpešti. Svojo akademsko pot je začela v Damjanich János Múzeum v Szolnoku na Madžarskem. V letih 1965–1968 je bila kot raziskovalka zaposlena na Oddelku za folkloristiko Univerze v Budimpešti, zatem pa se je zaposlila na Madžarski akademiji znanosti, kjer je kot raziskovalka delovala med letoma 1968 in 1989. Leta 1982 je tudi doktorirala iz etnologije (folkloristike). Od leta

1990 do leta 2001 je bila vodja Instituta za etnografijo, a tudi po delni upokojitvi leta 2001 je nadaljevala svoje raziskovalno delo na Madžarski akademiji znanosti. Med letoma 1993 in 2008 je tudi poučevala na Univerzi Janus Pannonius (PTE) v Pécsu, najprej kot izredna in od 1999 kot redna profesorica. Leta 2008, ob upokojitvi, je bila izvoljena v zaslužno profesorico.

Prav Pécs je kraj, kjer se je moja akademska pot ponovno križala z Évino – prostori akademije v Pécsu so namreč za nekaj let, pod njenim vodstvom in v njeni organizaciji, postali prizorišče odmevnih mednarodnih konferenc (“Body, Souls, Spirits and Supernatural Communication” (2012), “Sacrifice, Ordeal, Divination” (2014), “Faith and Doubt” (2015) in “Present and Past: Contemporary and Historical Perspectives in the Anthropological Study of Religious Life” (2017), na katerih smo se srečevali raziskovalci in raziskovalke vernakularne religije in folklorne z vsega sveta. Mnoga mednarodna prijateljstva so bila stkana prav na teh nepozabnih konferencah, in ob večerih po njih, in te konference so bile, in za vedno ostajajo, moje najljubše.

Éva, ki je bila po izobrazbi sicer folkloristka, se nikoli ni omejevala zgolj na preučevanje zgodb in folklornih oblik kot takih, ampak jo je vedno zanimal kontekst lokalne religije in družbe, v katerega so bile te zgodbe vtakane. Ne čudi torej, da je bila – že od svojega trinajstega leta, kot se spominja v intervjuju (Bera, 2026) – tudi terenska raziskovalka in je na teren pogosto vodila tudi svoje študente. Od začetnega fokusa na zagovorih, s katerimi se je od svojega doktorata dalje ukvarjala tako rekoč vse življenje, se je v svoji karieri ukvarjala tudi z različnimi ljudskimi verovanji o nadnaravnih bitjih, z magijskimi specialisti, čarovništvom in mnogimi drugimi temami vernakularne religije. V svojih raziskavah je obravnavala predvsem madžarsko folkloro in vernakularno religijo, pogosto tudi v kontekstu primerjave le-te s srednje- in vzhodnoevropsko. Sodelovala je v mnogih projektih, med drugim pri Atlasu madžarske etnografije, topografiji madžarskih ljudskih verovanj ter v projektu o zgodnjemodernem madžarskem čarovništvu in demonologiji. Je tudi ustanoviteljica madžarske znanstvene revije *Studia Ethnologica Hungarica*, katere urednica je bila od leta 2000 do 2008.

Poleg ogromnega števila člankov je (so)izdala več monografij, od katerih naj omenim zgolj dve, ki sta izšli v angleščini: *Fairies and Witches at the Boundary of South-Eastern and Central Europe* (1989) in *Between the Living and the Dead: A Perspective on Witches and Seers in the Early Modern Age* (1999). Prav tako je uredila ali souredila več knjig, poleg mnogih madžarskih tudi nekaj v angleščini: *Body, Soul, Spirits and Supernatural Communication* (2019) in *The Magical and Sacred Medical World* (2019). Z Gáborjem Klaniczayem je souredila trodelno zbirko *Communicating with the Spirits; Witchcraft, Mythologies and Persecution; Demonology and Popular Mythology: Demons, Spirits, Witches* (2005) ter *Witchcraft and Demonology in Hungary and Transylvania* (2017). Skupaj z Jamesom Kapalóm ter Williamom Ryanom je uredila knjigo *The Power of Words: Studies on Charms and Charming in Europe* (2013), z Beo Vidacs knjigo *Faith, Doubt and Knowledge in Religious Thinking* (2020), z Ágnes Hesz knjigo *Present and Past in the Study of Religion and Magic* (2020) ter z Andrásom Zempléniem knjigo *Spirit Possession: Multidisciplinary Approaches to a Worldwide Phenomenon* (2022). Pred dvema letoma sva skupaj uredili tudi posebno izdajo revije *Religions* (15, 2024).

Poleg znanstvenega dela je Éva vse svoje življenje skrbela tudi za vzpostavitev raznih arhivov z madžarskim gradivom – od arhiva madžarskih ljudskih povedk, zagovorov (zbirka zagovorov bo v angleškem jeziku kmalu izšla tudi v zbirki FFC na Finskem) do gradiva čarovniških procesov.

Za svoje delo je prejela številne nagrade, med drugim leta 2002 medaljo madžarskega etnografskega društva, leta 2004 Herderjevo priznanje, leta 2009 pa je postala častna članica International Society for Folk Narrative Research, v okviru katerega je bila tudi ena od ustanoviteljic komiteja Charms, Charmers and Charming.

Leta 2013 je Éva Pócs postala prejemnica prestižnega ERC projekta za uveljavljene raziskovalce. Projekt *“East-West”. Vernacular religion on the boundary of Eastern and Western Christianity: continuity, changes and interactions* (ERC project No. 324214; 2013–2018) je združeval zgodovinarje, folkloriste in antropologe, ki so raziskovali različne oblike vernakularne religioznosti na območju srednje in vzhodne Evrope. V času projekta smo se člani projekta najprej na univerzi v Pécsu, ko se je projekt preselil v Budimpešto, pa tam, vsake tri mesece srečevali na tridnevni sestankih, pogosto kar pri Évi doma, v njenem čudovitem stanovanju v starinski zgradbi sredi Budimpešte. Na teh srečanjih sem Évo bolje spoznala ne le kot odlično znanstvenico in organizatorko, ampak tudi po človeški plati – kot prijazno, spodbudno in prav nič vzvišeno kolegico. Izkušnja izjemne medsebojne podpore in nesebične pomoči Éve in drugih članov projektne skupine, ki smo ju bili deležni vsi sodelavci pri projektu, mi bo za vedno ostala v spominu kot ena najlepših v moji akademski karieri. Prepričana sem, da je bila zanjo zaslužna prav Éva s svojim načinom vodenja skupine, v kateri smo se vsi, od doktorskih študentov do starejših uveljavljenih kolegic, počutili enakovredne.

Vem, da tudi zdaj, ko je dopolnila svoj devetdeseti rojstni dan, Évine misli niso prav nič usmerjene v miren pokoj, in da je, prav tako kot nekoč, še vedno polna načrtov glede svojih prihodnjih raziskav. Zaželeli ji mir in počitek ob visokem jubileju bi se zato zdelo narobe. Naj ti torej, draga Éva, ob tvojem rojstnem dnevu zaželim še obilico užžitkov ob raziskovalnem delu ter mnogo člankov in knjig, ki ne bodo razveseljevali le tebe, ampak tudi tvoje zveste bralce!

Mirjam Mencej

REFERENCE¹

- Bera, Malay. 2026. Interview with Éva Pócs. *ISFNR Newsletter* 15: 6–20. <https://isfnr.org/newsletters/> (dostop 6. 7. 2026).
- Muršič, Rajko. 1998. Simpozij o etnoloških in antropoloških vidikih preučevanja smrti: Slovenski etnografski muzej, Ljubljana, 3.–9. 11. 1998. *Traditiones* 27: 261–264.

¹ Nekateri podatki v tem besedilu so bili pridobljeni iz intervjuja z Évo Pócs, ki ga je opravil Malay Bera in je bil objavljen v glasilu *ISFNR Newsletter* 15 (2026) ter z wikipedije (https://en.wikipedia.org/wiki/%C3%89va_P%C3%B3cs). Zahvaljujem se Ágnes Hesz za posredovanje manjkajočih informacij.